
Introducció a la comunicació augmentativa i alternativa (CAA)

PID_00271332

Fàtima Vega Llobera

Temps mínim de dedicació recomanat: 1 hora

Fàtima Vega Llobera

Diplomada en Magisteri d'Educació Especial, llicenciada en Psicopedagogia i màster en Comunitat sorda, educació i llengua de signes per la Universitat de Barcelona. Doctora en Ciències de l'Educació i professora associada al Departament de Cognició, Desenvolupament i Psicologia de l'Educació de la Universitat de Barcelona des del curs 2015/16. Actualment és professora del màster de Formació del professorat de secundària i del grau de Psicologia i membre del Grup de recerca sobre el desenvolupament, interacció i comunicació en contextos educatius (GRINTIE), del grup Comunicació, llengua oral i diversitat (CLOD), i del Grup d'innovació docent en psicologia del desenvolupament (GIPSIDE). La seva activitat de recerca se centra, principalment, en l'assessorament psicopedagògic a docents per a promoure el desenvolupament de la comunicació i el llenguatge d'infants amb discapacitat. Forma part de l'equip de professionals de la UTAC (Unitat de Tècniques Augmentatives de Comunicació), on desenvolupa tasques de suport a la comunicació, a l'accés a la informació i al currículum a través d'activitats d'avaluació, assessorament i seguiment fent ús de les tecnologies de suport que són pròpies en aquesta àrea en infants i persones adultes de Catalunya que no poden usar la parla o l'escriptura amb paper i llapis com és habitual.

L'encàrrec i la creació d'aquest recurs d'aprenentatge UOC han estat coordinats per la professora: Nadia Ahufinger (2020)

Primera edició: febrer 2020
© Fàtima Vega Llobera
Tots els drets reservats
© d'aquesta edició, FUOC, 2020
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Realització editorial: FUOC

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars dels drets.

Índex

Introducció	5
1. Què entenem per comunicació?	7
1.1. Elements que possibiliten la comunicació	7
1.2. Tipus de comunicació	7
2. La comunicació augmentativa i alternativa (CAA)	10
2.1. Què és la CAA?	10
2.2. Funcions principals de la CAA	11
2.2.1. CAA com a mitjà alternatiu d'expressió	12
2.2.2. CAA com a llenguatge de suport	12
2.2.3. CAA com a llenguatge alternatiu	12
2.3. L'enfocament habilitador de la CAA complementari a l'enfocament rehabilitador	13
2.4. Falsos mites sobre la CAA i realitats que els desmenteixen	15
2.5. Classificació de la CAA segons el tipus de suport	16
Bibliografia	17

Introducció

En aquest mòdul 1, titulat «Introducció a la comunicació augmentativa i alternativa (CAA)», inicialment trobareu una petita introducció sobre què s'entén per comunicació, els elements indispensables perquè la comunicació sigui possible i els tipus de comunicació que coneixem.

Posteriorment, es defineix el terme «comunicació augmentativa i alternativa» (CAA) i s'exposen les seves tres funcions principals, relacionades amb el tipus de població al qual van dirigides. Més endavant i per entendre amb més profunditat la CAA, s'exposen les característiques principals de l'enfocament habilitador, complementari a l'enfocament rehabilitador.

Per tancar el mòdul, s'exposen sis falsos mites o falses creences que acompanyen la CAA, juntament amb les sis realitats que els desmenteixen. Finalment, s'aporta la classificació dels tipus de CAA segons el tipus de suport; d'acord amb aquesta classificació la CAA es pot considerar CAA sense ajuda (tipus de CAA que serà descrita en profunditat en el mòdul 2) i CAA amb ajuda (tipus de CAA que serà descrita en profunditat en el mòdul 3).

1. Què entenem per comunicació?

Les persones per a comunicar-nos fem ús de diferents mitjans: la parla, els textos, els gestos, les expressions facials, assenyalar, els signes manuals, els símbols, els dibuixos... Tothom usa diferents mitjans per a portar a terme els intercanvis comunicatius. La comunicació resulta efectiva quan la intenció i el significat que desitja transmetre un individu són entesos per una altra persona.

Per **comunicació** entenem els intercanvis de transmissió, recepció i interpretació entre dues o més persones.

1.1. Elements que possibiliten la comunicació

Per tal que la comunicació sigui efectiva ens hem d'assegurar que comptem amb els diferents elements que la conformen i que aquests funcionen adequadament. Els elements bàsics de la comunicació són:

- **Emissor:** persona que emet el missatge.
- **Receptor:** persona que rep el missatge.
- **Missatge:** allò que l'emissor vol dir al receptor.
- **Canal:** medi mitjançant el qual es produeix el missatge (oral, manual, tecnològic...).
- **Context:** conjunt de circumstàncies que rodegen el missatge emès.
- **Codi lingüístic:** llengua o sistema de comunicació utilitzat i compartit entre emissor i receptor.

1.2. Tipus de comunicació

Els tipus de comunicació que es coneixen són:

- **Comunicació verbal.** És l'ús de paraules o signes per a la interacció entre éssers humans. Es tracta del llenguatge pròpiament dit. La comunicació verbal pot fer-se de dues maneres: oral (a través de signes o paraules) o escrita (per mitjà de la representació gràfica dels signes o les paraules). Dins les múltiples formes de comunicació oral trobem els crits, els xiulets, el plor, el riure, etc., els quals poden expressar diferents tipus d'emocions i són formes primàries de comunicació. La forma més evolucionada de comunicació verbal-oral és la llengua articulada, els sons estructurats que donen lloc a síl·labes, paraules i oracions mitjançant les quals la majoria dels humans ens relacionem els uns amb els altres. Les formes de comunicació

verbal-escrita són molt variades, i hi trobem els ideogrames, els jeroglífics, els alfabetes, les sigles, els grafits, els logotips, els pictogrames...

Exemple de diverses formes de comunicació

El signe lingüístic «bicicleta» compta amb el significat compartit entre tots els membres d'una comunitat de: «vehicle lleuger de dues rodes, unides per un quadre, la del davant directora i la del darrere motora, que s'acciona amb pedals» (Institut d'Estudis Catalans, 2007).

Podem denominar el concepte «bicicleta» mitjançant diverses formes de comunicació verbal (vegeu taula 1).

Taula 1. Diverses formes de comunicació per al significat «bicicleta»

Tipus de comunicació 1	Mitjançant una paraula oral, per exemple, en català	bisiklètə
Tipus de comunicació 2	Mitjançant un signe manual, per exemple, de la llengua de signes catalana	
Tipus de comunicació 3	Mitjançant la fotografia	
Tipus de comunicació 4	Mitjançant el pictograma ARASAAC	

Font: elaboració pròpia.

- **Comunicació no verbal.** És la composició de signes innats i apresos (moviments oculars i corporals, distància interpersonal, expressions facials, moviments de les mans o to de veu, volum i ritme) que complementen els missatges emesos.

A més a més, si classifiquem els tipus de comunicació en funció del canal mitjançant el qual es transmet allò que volem comunicar podem diferenciar entre:

- **Comunicació vocal.** Tipus de comunicació en què el missatge es transmet a través de l'aparell bucofonador, és a dir, la comunicació parlada. En l'exemple de la taula 1, únicament la paraula oral bisiklètə es podria classificar com a «comunicació vocal».
- **Comunicació no vocal.** Tipus de comunicació en què el missatge no es transmet a través de l'aparell bucofonador. Aquest grup engloba tots els tipus de comunicació que no utilitzen la parla: llengües de signes, Braille, alfabet dactilològic, sistemes de suport a la comunicació amb ajuda... En l'exemple de la taula 1, tant els signes manuals de la llengua de signes com

les fotografies i els pictogrames ARASAAC es consideren tipus de comunicació no vocal.

Arribats a aquest punt, convé diferenciar quatre termes que sovint porten a confusió: comunicació, parla, llengua i llenguatge.

La **comunicació** és el terme que s'utilitza per indicar l'intercanvi d'informació entre almenys dos interlocutors. Els intercanvis comunicatius poden ser lingüístics o no lingüístics (altres formes de conducta).

El **llenguatge** és la facultat humana de comunicar els propis pensaments o sentiments a un receptor mitjançant un codi lingüístic compartit, la llengua. La **llengua** és un sistema abstracte de símbols i significats, compartit socialment, regit per regles gramaticals (fonologia, lèxic, morfologia, sintaxi i construccions textuais). Molts psicolingüistes creuen que el llenguatge és un sistema únicament humà i que es divideix en dos vessants: la vessant expressiva i la comprensiva. Definim el **llenguatge receptiu** com la capacitat de comprendre el llenguatge parlat i el **llenguatge expressiu** com l'ús de paraules, oracions, pictogrames, gestos, llengua de signes, llenguatge corporal i/o escriptura per transmetre significats i missatges als altres.

La **parla** és una modalitat per expressar el llenguatge. La parla és el resultat de la codificació de seqüències fonològiques en gestos articuladoris. Es pot considerar la forma preferida d'ús expressiu del llenguatge perquè és una modalitat ràpida i eficaç i perquè està integrada naturalment en la interacció cara a cara, a la vegada que el seu ús relativament senzill, almenys per a la majoria de les persones usuàries.¹ No obstant això, en els casos en què la parla no esdevé un mitjà clar i fàcil d'expressar el llenguatge, hi ha alternatives: l'ús de signes manuals, l'ús de plafons de comunicació, l'ús de dispositius generadors de veu, etc., tots ells amb potencial per aportar informació lingüística.

⁽¹⁾Al llarg d'aquest mòdul anomenarem «persona usuària», la persona que utilitza i tria els serveis oferts per un/a logopeda o uns altres professionals experts en CAA. El terme «persona usuària», cada vegada més usat en l'àmbit de la salut, introdueix la perspectiva d'algú amb capacitat de prendre decisions; el terme «pacient», en canvi, amb un ús cada vegada més obsolet, defineix una persona necessitada de la cura que li ofereix una altra, des d'una perspectiva passiva i vulnerable.

2. La comunicació augmentativa i alternativa (CAA)

Existeixen persones que a causa d'una deficiència, és a dir, a causa d'una pèrdua o anormalitat d'una estructura o funció psicològica, fisiològica o anatòmica (ja sigui motriu, intel·lectual, sensorial), congènita i/o adquirida, tenen greus problemes per comunicar-se utilitzant la parla natural. Això afecta considerablement les seves possibilitats d'interacció i relació amb les persones del seu entorn, així com la seva participació en activitats socials.

Per aquest motiu, aquestes persones són candidates a fer ús d'un sistema de comunicació alternativa i/o augmentativa (CAA), com una forma per a augmentar o substituir la llengua oral, ja que aquesta es veu afectada i/o impedita.

La **comunicació augmentativa i/o alternativa (CAA)** es refereix a formes de comunicació diferents de la llengua oral que s'utilitzen per substituir (d'aquí el concepte «alternativa») i/o complementar o millorar (d'aquí el concepte «augmentativa») la parla natural.

Nota

L'expressió «comunicació augmentativa i/o alternativa (CAA)» actualment substitueix a altres expressions prèvies com l'ús dels termes «sistemes no vocals», «sistemes alternatius i/o augmentatius de comunicació (SAAC)» o «comunicació alternativa (CA)».

2.1. Què és la CAA?

Filip Loncke (2014) defineix el terme «comunicació augmentativa i alternativa» (CAA) com a un conjunt de **mètodes, eines i teories** per a fer ús de formes de comunicació no estàndard, tant lingüístiques com no lingüístiques, dirigides a individus que no poden fer front a les demandes comunicatives de la seva vida diària mitjançant la parla.

Els **mètodes** inclouen:

- 1) l'ús de modalitats no estàndards (p. ex.: signes manuals, plafó de comunicació, comunicador...),
- 2) la materialització de l'acte comunicatiu (intercanvi d'imatges o objectes entre emissor i receptor per fer la comunicació «tangible»), i
- 3) la modificació de qualsevol paràmetre de la comunicació (la introducció de formes de comunicació no verbal en les primeres etapes, per exemple, fent ús de la mirada).

Les **eines** són generalment les que faciliten que la CAA esdevingui una forma específica d'intervenció i/o de comunicació. Les eines de CAA inclouen una gran varietat de materials i dispositius, que varien des de dispositius no tec-

nològics (p. ex.: targetes amb símbols de comunicació, plafons de comunicació...) a dispositius tecnològics (p. ex.: comunicadors d'un sol missatge, comunicadors electrònics basats en ordinadors...).

Les **teories** intenten explicar les diferències i similituds entre l'ús de la CAA i la comunicació mitjançant la parla; proporcionen un marc que ajuda a explicar com funciona la CAA i ajuda a predir i explicar el seu progrés. Per exemple, les teories tracten d'explicar com funcionen les diferents modalitats de CAA en una mateixa persona usuària, això inclou la discussió sobre la compatibilitat de l'ús de signes manuals i la parla. Així mateix, hi ha teories que expliquen l'impacte en l'adquisició del llenguatge per part d'una persona usuària de CAA i l'impacte social o l'estudi de certs aspectes educatius com, per exemple, la influència de la CAA en l'alfabetització. Un aspecte que no podem oblidar que també tracten les teories és la percepció i l'actitud dels interlocutors envers l'ús de la CAA i les diferències i les similituds en l'ús de la CAA en diversitat de tipologies de persones usuàries (nadons, infants o persones en etapa adulta).

La **comunicació augmentativa i alternativa (CAA)** es refereix a tots aquells recursos, sistemes o estratègies (naturals o desenvolupats amb finalitats educatives i terapèutiques), que estan dirigits a facilitar la comprensió i l'expressió del llenguatge de persones que tenen dificultats en l'adquisició de la parla, amb la finalitat d'augmentar la parla residual o substituir la parla no funcional (Coronas i Basil, 2017).

L'any 2006, Carme Basil i Carme Rosell, membres de la Unitat de Tècniques Augmentatives de Comunicació (UTAC) de la Universitat de Barcelona i expertes en comunicació augmentativa i alternativa (CAA), van definir la CAA com a:

Qualsevol element que substitueix o complementa la parla quan aquesta es veu afectada i, per tant, són sistemes que milloren l'accés i la participació de les persones usuàries que en fan ús en esdeveniments de comunicació i, en conseqüència, ajuden en els processos d'interacció social. Aquests suports inclouen estratègies i tècniques de comunicació, recursos materials d'alta i baixa tecnologia, així com els mètodes que proporcionen habilitats, oportunitats, recursos i assistència necessaris per participar en els intercanvis comunicatius i en les interaccions socials.

2.2. Funcions principals de la CAA

Segons von Tetzchner i Martinsen (1992) podem diferenciar tres usos o finalitats de la CAA, segons les persones usuàries a qui va dirigida:

- 1) CAA com a mitjà alternatiu d'expressió,
- 2) CAA com a llenguatge de suport,
- 3) CAA com a llenguatge alternatiu de comunicació.

2.2.1. CAA com a mitjà alternatiu d'expressió

Aquest primer grup es compon de persones que han desenvolupat el llenguatge amb normalitat i que, per tant, tenen una bona comprensió del llenguatge oral, però que la seva capacitat per expressar-se mitjançant la parla està limitada per diferents circumstàncies (per exemple, persones usuàries amb dany neurològic, esclerosi lateral amiotròfica [ELA]...).

2.2.2. CAA com a llenguatge de suport

- **Suport al desenvolupament de la parla.** La CAA no s'utilitza com un fi en si mateix, és a dir, perquè substitueixi el llenguatge oral, sinó per a facilitar i activar el desenvolupament de la parla, tant en la seva vessant comprensiva com expressiva. És el cas d'infants que no desenvolupen el llenguatge en edats que s'espera que ho facin, però que es té la seguretat que tard o d'hora ho faran.
- **Suport a la comprensió pels parlants.** Aquest tipus de CAA s'utilitza amb persones que han desenvolupat llenguatge oral, però que manifesten certes dificultats per fer-se entendre, com les persones amb trastorns greus en l'articulació (disàrtries, persones amb la síndrome de Down, etc.). Poden necessitar alguns signes manuals o pictogràfics per clarificar alguns sons que l'interlocutor no ha entès.

La comunicació augmentativa (la que complementa i millora el llenguatge oral) s'utilitza en els casos en què la parla de la persona usuària, per si mateixa, no és prou eficaç per comunicar-se de manera comprensible. Per exemple, quan un infant presenta un trastorn del desenvolupament que afecta el seu llenguatge pot usar un sistema augmentatiu per comunicar-se i per facilitar el desenvolupament de les funcions del llenguatge (fer demandes, manifestar grat/desgrat, etiquetar objectes o persones, entre d'altres). De la mateixa manera, en els casos de persones adultes que han patit un accident vascular del cervell, en què la persona presenta dificultats per articular la parla fent-la gairebé incomprensible, pot resultar molt útil fer ús d'un sistema augmentatiu de manera temporal durant el procés de recuperació.

2.2.3. CAA com a llenguatge alternatiu

La CAA esdevé un mitjà permanent de comunicació receptiva i expressiva. Tot i que l'ús d'aquesta CAA té certes semblances amb l'ús que se'n fa amb persones usuàries de CAA com a suport al desenvolupament de la parla, en aquest cas la CAA esdevé el seu principal sistema de comunicació.

La comunicació alternativa (la que substitueix el llenguatge oral) s'utilitza quan la persona no pot parlar, el seu llenguatge és incompreensible. Per exemple, una persona amb una discapacitat motriu pot tenir afectada la musculatura de manera que els seus moviments no són precisos, coordinats o àgils. Aquesta persona pot tenir contraccions involuntàries de les extremitats i dificultats en la coordinació dels moviments voluntaris. Així mateix, els músculs involucrats en la parla també es poden veure afectats, fent que aquesta resulti intel·ligible.

2.3. L'enfocament habilitador de la CAA complementari a l'enfocament rehabilitador

Segons Soro (2001), per millorar la qualitat de vida i afavorir la integració social de les persones amb discapacitat, i sobretot per optimitzar les seves competències de comunicació funcional amb l'entorn social, els procediments de rehabilitació i d'habilitació han d'orientar-se tant cap a la persona amb discapacitat com cap al seu entorn.

Així doncs, l'enfocament habilitador propugna la creació de contextos materials i socials per fer més òptimes les condicions d'ensenyar i aprendre. Les mesures habilitadores són mesures complementàries a les tècniques compensatòries tradicionals (rehabilitació o ajuts terapèutics) que habitualment s'ofereixen a la persona.

D'entrada hem d'aclarir que l'ús de la CAA no és incompatible, sinó complementari a la **rehabilitació de la parla**, i sovint pot ajudar el desenvolupament de la mateixa quan aquesta no és possible.

Per exemple, encara que una persona continuï anant a rehabilitació amb el fisioterapeuta per millorar el moviment de la cama dreta, li hem de proporcionar un mitjà habilitador per tal que pugui caminar de manera autònoma (caminador, cadira de rodes, bastó...). Així mateix, tot i que a una persona que ha patit un ictus se li recomani anar a sessions de logopèdia per millorar la seva parla força intel·ligible després de l'accident, li hem de proporcionar un sistema de CAA per tal que es pugui comunicar amb el seu entorn fins que la parla estigui normalitzada.

Entenem per **habilitació** totes aquelles pràctiques enfocades a compensar la dificultat o limitació funcional de la persona i/o del seu entorn per tal que aconseguixi fer una activitat malgrat el fet que continui existint la deficiència. Les mesures habilitadores estan centrades en la millora de l'entorn en el qual es desenvolupa la persona, per exemple facilitar la comunicació, el desplaçament autònom, l'escriptura, el joc autònom, el treball...

Algunes mesures habilitadores poden ser de durada limitada i extingir-se quan s'ha aconseguit l'objectiu proposat, o poden ser mesures permanents. Per exemple, la mesura habilitadora la trobarem en l'ús de la cadira de rodes d'un infant amb dificultats per caminar. La cadira de rodes li permet desplaçar-se autònomament, encara que sigui de forma assistida, i optimitzar les seves condicions d'interacció amb l'entorn, i per tant, d'aprendre i desenvolupar-se. Aquesta mesura, paral·lela a la rehabilitació, pot esdevenir una mesura temporal, fins que l'infant camini, o permanent, si mai no arriba a caminar.

Cal tenir en compte que és indispensable habilitar l'entorn per tal que aquest afavoreixi el desenvolupament de la comunicació. Podeu veure un exemple de com organitzar l'entorn per tal d'afavorir la comunicació a la figura 1, on s'observa que les joguines estan guardades en capses; en cada capsa apareix un pictograma que indica quines joguines hi ha al seu interior. Quan l'infant vol jugar amb una joguina, prèviament la demana a l'educador, assenyalant el pictograma.

Figura 1. Habilitar l'entorn és un recurs molt important per afavorir el desenvolupament de la comunicació i el llenguatge d'infants i persones adultes amb dificultats comunicatives

Font: Asociación Navarra de Autismo.

Així, per exemple, si pensem que normalment en un centre ocupacional els estris i els objectes d'ús comú estan a l'abast de les persones usuàries per afavorir l'autonomia d'ús,

caldrà pensar en la necessitat d'organitzar d'una altra manera aquest material per tal que les persones usuàries hagin de fer demandes d'aquest material abans de poder fer-ne ús. En aquest cas, es pot suggerir als professionals que guardin el material a l'armari i que la persona usuària hagi de demanar els objectes que vol utilitzar.

El mateix pot passar a l'hora d'esmorzar; es pot habilitar aquesta activitat per tal que sigui una activitat altament comunicativa en què les persones usuàries hagin de demanar allò que volen per esmorzar i no siguin elements passius al llarg de la mateixa.

2.4. Falsos mites sobre la CAA i realitats que els desmenteixen

Existeixen falses creences entre la població en general, fins i tot en familiars i professionals de persones usuàries amb discapacitat, en relació amb l'ús de la CAA (Romski i Sevcik, 2005). Aquestes falses creences limiten el treball de professionals i, a la vegada, l'autonomia de moltes persones que necessiten fer ús d'aquests sistemes per expressar les seves habilitats.

Les professores Mary Ann Romski i Rose Sevcik, en un article publicat l'any 2005, ens adverteixen de l'existència de sis falsos mites sobre l'ús de la CAA, els quals han obstaculitzat la seva inclusió als serveis d'intervenció primerenca. Així mateix, les mateixes autores descriuen sis realitats que desmenteixen els suposats «falsos mites».

El primer fals mite és **«l'ús de la CAA és l'últim recurs en la intervenció en comunicació i llenguatge»**. Sovint molts/es professionals tan sols usen la CAA quan han obtingut pocs progressos en la rehabilitació de la parla i fan un ús de la CAA com un tractament pal·liatiu més que habilitador i terapèutic.

La realitat és molt diferent, ja que diversitat d'autors ens adverteixen que els sistemes de CAA es poden usar i és aconsellable fer-ho des del primer moment, perquè un infant que no és capaç de comunicar-se efectivament està en gran risc de tenir problemes en el desenvolupament cognitiu, social, emocional i conductual.

El segon fals mite és **«la CAA impedeix el desenvolupament de la parla»**. La realitat és molt diferent, ja que la CAA no impedeix ni retarda l'aparició de llenguatge oral, sinó que afavoreix el seu desenvolupament (Cress i Marvin, 2003), així com d'altres àrees del desenvolupament (Drager, Light i McNaughton, 2010). Per això, no s'ha de dubtar a introduir la CAA en edats primerenques, tan aviat com s'observin dificultats en el desenvolupament de la llengua oral o immediatament després d'un accident o una malaltia que hagi afectat la parla. No existeix cap evidència científica que demostrï que l'ús de CAA inhibeixi o interfereixi el desenvolupament o la recuperació de la parla (Millar, Light i Schlosser, 2006).

El tercer fals mite és que **«es requereixen unes capacitats mínimes per utilitzar CAA»**. Aquest mite o creença és fals, ja que sigui quin sigui el nivell de la persona, amb les estratègies adequades, ell/ella pot arribar a aprendre a comunicar-se mitjançant un sistema de CAA. No hi ha prerequisits cognitius ni motius per usar CAA.

El quart fals mite és que **«cal tenir un mínim d'edat per poder utilitzar CAA»**. La realitat que el desmenteix és que cal usar CAA com més aviat millor si es detecten dificultats en el desenvolupament de la parla, independentment de l'edat. Existeixen dispositius i tècniques per a totes les edats (Cress i Marvin, 2003).

El cinquè fals mite és **«la CAA dona una mala imatge de la persona que la utilitza»**. La realitat és que el que realment donaria mala imatge de la persona seria que no pogués expressar-se de cap manera. Així, infants que fan servir CAA han mostrat millores considerables en la seva conducta, autonomia i en la interacció social i, així doncs, en la seva qualitat de vida.

El sisè fals mite és **«els infants no poden aprendre el mateix mitjançant un sistema de CAA com amb el sistema tradicional»**. La recerca ens diu que el sistema lingüístic que fa servir un infant durant les primeres fases del desenvolupament, no repercuteix en el seu desenvolupament. És a dir, investigadors experts en CAA expliquen que els infants poden assolir fites similars en el desenvolupament lingüístic mitjançant símbols icònics o símbols abstractes, sempre que l'ús d'aquests símbols tingui lloc en etapes primerenques i amb objectius similars que els que plantegen els/les professionals amb infants de desenvolupament típic. Per tant, els infants usuaris de CAA poden aprendre el mateix mitjançant pictogrames.

2.5. Classificació de la CAA segons el tipus de suport

Tradicionalment la CAA s'ha classificat en dues tipologies, segons si es requereix o no fer ús de materials i recursos diferents del cos de la persona.

La **CAA sense ajuda** implica fer ús de sistemes de signes executats únicament mitjançant el cos (signes manuals de la llengua de signes, l'ús de les mans o de la mirada per assenyalar, gestos culturals...) i no requereixen fer ús de cap suport material extern.

La **CAA amb ajuda** requereix fer ús de materials i recursos diferents del cos de la persona. Bàsicament, implica l'ús d'objectes reals o de diversos sistemes de símbols gràfics (fotografies, dibuixos, pictogrames, paraules, lletres, etc.), per mitjà de l'ús de diferents productes de suport a la comunicació (suport paper, acetat plastificat en ETRAN, comunicadors de parla artificial, tauletes amb programes especials, ordinadors...) i on la producció o la indicació del signe es pot fer mitjançant algun suport físic o alguna ajuda tècnica.

Nota

Al mòdul 2 «CAA sense ajuda» i al mòdul 3 «CAA amb ajuda» es descriuran amb detall les tipologies de sistemes de CAA amb ajuda i sense ajuda.

Bibliografia

Basil, C. i Rosell, C. (2006). Recursos y sistemas alternativos/aumentativos de comunicació. A J. L. Gallego (ed.), *Enciclopedia temática de logopedia* (p. 441-465). Màlaga: Aljibe.

Coronas, M. i Basil, C. (2017). Los alumnos con discapacidad motriz. A A. Marchesi, C. Coll i J. Palacios (eds.), *Desarrollo psicológico y educación: respuestas educativas a las dificultades de aprendizaje y del desarrollo* (p. 387-414). Madrid: Alianza Editorial.

Cress, C. J. i Marvin, C. A. (2003). Common questions about AAC services in early intervention. *Augmentative and Alternative Communication*, 19(4), 254-272.

Drager, K., Light, J. i McNaughton, D. (2010). Effects of AAC interventions on communication and language for young children with complex communication needs. *Journal of Pediatric Rehabilitation Medicine*, 3(4), 303-310.

Institut d'Estudis Catalans (2007). *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Edicions de l'Institut d'Estudis Catalans.

Loncke, F. (2014). *Augmentative and alternative communication: Models and applications for educators, speech-language pathologists, psychologists, caregivers, and users*. San Diego, CA: Plural Publishing.

Millar, D. C., Light, J. C. i Schlosser, R. W. (2006). The impact of augmentative and alternative communication intervention on the speech production of individuals with developmental disabilities: A research review. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 49, 248-264.

Romski, M. i Sevcik, R. A. (2005). Augmentative communication and early intervention: Myths and realities. *Infants & Young Children*, 18(3), 174-185.

Tetzchner, S. von i Martinsen, H. (1992). *Introducción a la enseñanza de signos y al uso de ayudas técnicas para la comunicació*. Madrid: Antonio Machado Libros.

